

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 2. julija 1862.

Trgovina in národna šola.

Trgovina ali kupčija je najmogočnejše sredstvo za obdrževanje in razvijanje človečanstva. Ona ponuja na uživanje vse zemeljske pridelke in obrtniške izdelke vsem narodom, naj je pridelek in izdelek ali národ iz ktere si bodi strani svetá. Kadar kateri národ v svojem razvitku izleze iz svoje nezrelosti, iz svojega otroštva, se brž v njem prebudi želja, da to, kar mu je narava obilneje privrgla od njegovih pridelkov, menja s tem, kar je drugod vidil in spoznal, pa sam pridelati ne more. Kakor se je pa v to spustil, je koj začel razločevati opravljanje pridelovanja od opravljanja menjanja, in to je trgovina. Kadar národ v to kolo pride, začne brž iskati pridelkov in izdelkov, katerih domá nima. Tako se prepriča, da svoje pridelke zamore dati v zamenjavo za druge pridelke, in v tem potem zarad svoje koristi začne živahno tržiti. To delo pa daje opravilo mnogim človeškim rokam in potrebuje veliko ljudsko moč, ter ljudem samim, ki delajo, odpera oči. In kadar je človek nekaj dosegel, je željen, da vidi in se nauči še več takega, kar mu more v korist biti. Tako se ne le ljudje povzdigujejo na višo stopnjo, ki tržujejo, temuč tudi povsod, kamor pridejo, popustijo klike za daljni ljudski razvitek. Tisti napak mislijo, ki trgovino pripoznavajo in cenijo le kakor sredstvo, da si ljudje živež služijo ali svoje premoženje množijo. Trgovina je za vsako zemljo in vsak národ zelo koristna v tem, ker reči, ki domá ali pri sosedih nobene vrednosti nimajo, v daljne kraje nosi, kjer se išejo, in s tem, da po tej poti odpera več dela, daje tudi priložnost, da se ljudski trud more bolje plačati. Ona, kamorkolj dospě, daje novo življenje in razprostira povsod okoli sebe koristne nasledke za ljudstvo.

Pa to še ni prava važnost trgovine. Trgovina je neprecenljiva tudi za razvitek človečanstva in ne samo toliko koristna, da pomnožuje bogastvo, ampak še več zato, ker pomnožuje dušni in moralni blagor. Trgovina soznanja človeka z mestom, v katerem prebiva; trgovina donaša najvažnijo obrtnijo in še v tem deluje, da ljudi napreže, da novo od najnovejega v znanju in umetnosti razločijo in v rabo ljudsko dovedejo. Trgovini gré hvala, da se vsak prirastek ljudskega znanja o napredovanji pridelkov koj porabi z velikim in to zmeraj večim uspehom.

Kadar človeški um kaj imenitnega, uspešnega in koristnega znajde za narod, mu trgovina dá še večo važnost in tako postopa človeški um k daljni, veči in bolji sreči. V širokem svetu se ljudske moči obračajo za različne dela; trgovina spojeva vse te dela, ter s tem dava vsaki posebej večo važnost in ceno.

Odkar je povestnica, se dá tudi nekoliko o trgovini govoriti.

Že Feničani so prišli trgovaje do vseh morskih obal. Ona je v svoji važnosti tako visoko stopnjo dosegla, da ima velik upliv v državnem življenji. Mnogi državljani jo imenujejo iz svojega obzira dušo države. Najbolje se ponaša pri Angležih. Tam se more reči: ako ne bi bilo trgovine, ne bi bilo današnje angleške države. Tudi drugi na-

rodi, tudi druge države spoznavajo trgovini njeno veliko važnost.

Ktera je modrejša in vsaka taka, ki bolje stoji, je svoj pogled večidel na trgovino obračala; tako velike važnosti je toraj trgovina za pojedine ljudi, za države, za narode, za celo človečanstvo iz materialnega in dušnega obzira. Ni tedaj čuda, zakaj da jo največi državovodci in izobraženi narodi cenijo; samo to je čuda, da se je niži in najniži uradniki ceniti niso naučili. In naši trgovci sami bi občutili v nji pravi ponos, in dosti bolj marljivo bi se držali svojega dela, ako bi važnost svojega poklica bolje poznali.

Nobeno delo pa ne more ljudi prav in dostojno veseliti tako dolgo, dokler se ga prav ne priučé. Tudi trgovec (kupec) ne more biti prav trgovec, dokler se svojega poklica prav ne izuči. Vsakdanja vaja more zares marsikterega v delu izuriti, in po naključbi tudi včasih slepa kura zrno najde; toda uno in to, kadar se z znanjem in naukom združuje, ima še le svojo popolno vrednost, in daje trgovcu razun tega očitnijo korist in večo previdnost.

Skušnja trdi, da tudi trgovini je nauk potreben. Trgovec toraj, ako želi biti v popolnem smislu trgovec, mora biti izobražen človek, in more svoje delo do korenine poznati. Šola je edini pravi in tečni kraj, v kateri se trgovec dostojno izobraziti more. Trgovci so prvaki mestjanstva, in kjer mestjanstvo ni izobraženo, tam ne morejo živeti tako, kakor se slobodnim ljudem v ustavni državi pristaja. Kaj pomagajo dolga suknja, zlati prstani, visok cilinder in pa žolte rokavice, če je pa glava prazna? — In sama trgovina, in če bi imeli še toliko srečnih ljudi v trgovini, ne bo nikoli do tistega procvetanja in tiste važnosti dospela, kakor pri drugih narodih in državah, dokler ne bomo imeli po več bolj izobraženih trgovcev. Prekosovali nas bodo tudi v trgovini drugi narodi!

(Konec prihodnjič.)

Zavoljo cestnikov na Krajskem

Ker cestniki na kantonskih cestah kantonski kasi sila veliko stroškov prizadenejo in v to kaso pa plačujejo prebivavci kantona, so poslanci v prvem našem deželnem zboru sklenili, da naj nehajo kantonski cestniki. Marsikdo je potem mislil, da na enkrat bojo zginili vsi cestniki in soseskam ne bo nič več za-nje plačevati.

Al ni bilo tako; deželni odbor je slišal od več strani pritožbe, da se ne spolnuje to, kar je deželni zbor sklenil. Deželni odbor je na te pritožbe obrnil se na ces. deželno vlado in, nanašaje se na sklep deželnega zbora od 20. aprila l. l., je zahteval, naj se odpravijo nepotrebni cestniki. C. kr. deželna vlada je na to deželnemu odboru 26. sušca t. l. odgovorila, da vé, da je deželni zbor to sklenil, da pa od c. k. ministerstva dosihmal še ni noben ukaz prišel, da se ima oskrbníštvo kantonskih cest vzeti iz rok cesarskih gosposk in izročiti deželi sami in njenemu namestništvu.

Dokler so tedaj kantonske ceste še v oblasti cesarske

vlade, ne more nikakor dovoliti, da bi sploh že veljal omenjeni sklep deželnega zbora, — al volja jo je, če v katerem kantonu soseske prosijo za odpravo cestnikov, vsakrat tako prošnjo dobro prevdariti in po previdnosti tudi dovoliti, da kantonski cestniki nehajo. Da je deželna vlada že tako storila, pričajo kanton kranjski, loški, radeški, katerim je dovolila, da nimajo več cestnikov.

Deželni odbor je na to sklenil, cesarsko vlado prositi: naj to vsem svojim podložnim kantonskim gospodkam naznani, da se razglasi po deželi in da bojo soseske vedile, ktero pot imajo nastopiti, da se znebijo cestnikov, ako jih za nepotrebne spoznajo, in se tako saj nekoliko spolne sklep deželnega zbora.

Ker „Novice“ grejo krog in krog po deželi, je bilo v seji deželnega odbora 5. dne p. m. še posebno omenjeno, naj tudi one razločno to povejo soseskinim možem, da grejo k svoji kantonski gospodki in ji pismo izročé, v katerem sl. deželno vlado prosijo, naj jih oprostí cestnikov, v tem pismu pa naj tudi razložijo, zakaj to želijo.

V deželnem zboru je več kantonskih predstojnikov samih se iskreno potegovalo zato, da nehajo cestniki, ki so sèm ter tje velika nadloga kantonski kasi; menda pa niso vsi predstojniki takih misel; zato je treba, da c. k. deželna vlada v Ljubljani sama zvé prošnjo županov in soseskinih mož in potem to reč razsodi.

Zato soseske potrkajte na vrata sl. deželne vlade. Kdor trka, se mu odpre. Če cestnik res ni potreben, čmu ga plačevati?

O Vodnikovem spominku.

Čeravno v sledečem, nam iz Dunaja tako rekoč „post festum“ poslanem sostavku razodete misli so temu nasproti, kar je po gospod dr. Toman-ovem predlogu za zdaj že sklenjeno in se ravno danes oklicuje, so vendar te pravila podpore vredne in če bi se zdatno (saj do kakih 6 do 8000 gold.) spolnile razodete domoljubne želje, bo Vodnikov spominek kmali gotov. Izpustivši to, kar bilo bi voda na mlin protivnikom slovenstva, naznanjamo naravnost, kar spada v bistvo predloga, in povemo, da prejeti denar smo naložili v hranilnici ljubljanski. Evo pravila dopisnikov:

„Resnica je, da obresti v pomoč naši literaturi porabljenе utegnejo precej dobrega storiti. Večini darivcov pa gotovo ni prav (vendar se jih ni nič oglasilo. Vred.), da se denar za spominek darovan za druge, dasiravno koristne reči porabi. S tem se le čas oddaljuje, v katerem se bi spolnile želje vseh Vodnikovih častiteljev. — Da bi se poprej doseglo, kar ti zaželujejo, smo v Beču s sledečimi pravili osnovali zbirko za omenjeni kip, ki znaša za zdaj 26 fl., ki jih izročujemo vredništvu „Novic“.

1. Vsako leto naj se plača 1 gold. nov. dn. za Vodnikov spominek. Če kdo več dá, mu bo večja hvala.

2. Denar nabera od večine izvoljeni zaupnik.

3. Nabrani denar pošlje zaupnik precej vredništvu „Novic“ ali pa posebnemu odboru, ki oskrbuje denar za spominek.

4. Darivci se naznanjajo v „Novicah“.

5. „Novice“ in recepisi čez poslani denar so kontrola čez zaupnika.

6. Denar se nabera tako dolgo, dokler ni spominek postavljen.

7. Ako se nabere več, kakor spominek velja, se ostanek po odločitvi oskrbníštva porabi.

8. Vsaki udeležitelj skrbi, da tudi v drugih krajih, kjer je znan, se ustanovi enaka nabira.

Darovali so v ta namen sledeči gospodje: Ivan Meden 3 gold., Stritar 3 gold., V. Lokar 3 gold., Jožef Perne 1 gold., Alojz Jencič 2 gold., J. E. J. 1 gold., J. Kozina 1 gold., N. Žonta 1 gold., Jožef Kuster 1 gold., R.

Ravnikar 2 gold., M. Pečar 1 gold., France Brus 2 gold., Cegnar 1 gold., Derbič 1 gold., Jožef Račič 1 gld., katerim sem dodal 2 gold., tudi jez Janez Murnik.

Občne pravila za Vodnikove slovstvene darila.

1. Vodniku, probuditelju slovenskega slovstva, se — po dovoljenju dariteljev — vsako leto postavljajo dušni, to je, slovstveni spominki. To se ponavlja vsako leto tako dolgo, dokler se mu iz kamna ali kovine vreden spominek ne postavi.

2. V ta namen se obračajo obresti iz darov, ki so se nabrali dosihmal za Vodnikov spominek. Tem obrestim se morejo, ako upravni odbor za dobro ali potrebno spozná, še tudi dodajati dnarji, ki so se skupili iz razprodanih poslavljenih knjižic.

3. Iz tega tako nabranega dnarja se razpisujejo darila za izvrstne slovenske spise v prozi ali poezii, znanstvene ali zabavne, probudi ali omiki narodni posvečene.

4. Iz vseh dežel slovenskih, ki so darovale za Vodnikov spominek, tedaj iz Kranjskega, Štajarskega, Primorskega in Koroškega, za to postavlja niupravni odbor vsako leto pod vodstvom dr. Tomana, ki je utemeljitelj Vodnikovega spominka, določuje na drobno: za kakošen predmet naj se razpiše darilo.

5. Vsaj pol leta pred vsemi Svetimi, če je mogoče, pa tudi popred, mora ta razpis po časnikih razglasiti se.

5. Po lastnosti razpisanega predmeta voli upravni odbor sodnike in jih očitno naznani. Ti razsodijo, čigavo delo je vredno darila. Zato morajo vsaj kmali po vseh Svetih sodniki rokopise tekmecev (konkurentov) po vrsti v roke dobiti, da razsodbo dovršijo poslednji čas saj do 20. januarja vsakega leta. Večina glasov določi delo, kteremu gré predstvo ali pa tudi, da nobeno delo ni obdarovanja vredno.

7. V slovesni „Besedi“, ki se vsako leto praznuje rojstvenemu dnevu Vodnikovemu na čast 2. svečana v čitavnici ljubljanski, se odpre zapečateno pismo onega pisatelja, kterega delo je spoznano za najizvrstnejše, ime njegovo se razglasi in darilo mu izroči.

7. Tako poslavljeno delo je lastnina Vodnikove Matice; upravni odbor ga brž natisniti dá in na prodaj razpošlje.

9. Kar se skupi čez tiskarne stroške, se povrne v Matico in naloži na obresti, ako se vsled §. 2 ne obrne za kako večje darilo prihodnjega leta.

10. Stroški, ki se tičejo vsega tega upravníštva, se pobotujejo iz imenovane Matice.

11. Po slovenskih časnikih se razglasuje vsakoletni razpis daril, poslavljeno delo in njega pisatelj, pa tudi račun stroškov.

Upravni odbor za Vodnikove slovstvene darila:

Jan. Bleiweis, Ant. Černe, And. Einšpieler, Dav. Terstenjak.

Razpis

prvega darila za Vodnikov dan leta 1863. *)

1. Razpisuje se 60 gold. nov. dn. za najboljšo povestico (novelo). Predmet te povestice naj se iz zgodovine slovenske ali slovanske vzame ali vsaj naslanja na njo; notranja osnova in zunanja oblika njena naj se tako obravná, da je razumljiva vsakemu prostemu bravcu in mikavna še posebno našemu ženskemu spolu. V vsem naj je vodilo take v čistem slovenskem jeziku pisane povestice to, da izbuja narodno zavest, pa nikakor ne žali poštene slovenske nrave in se ne spušča v politično in versko polemiko.

*) Slavne vredništva vseh slovenskih časnikov se prosijo prijazno, naj natisnejo ta razglas v svojem listu.